

Diarienummer: 2025-58
Datum: 2025-06-11
Handläggare: Anne-Sofie Zettby
Organisation: Överförmyndarenheten

Innehåll

Bakgrund	5
Inledning	6
Avskaffa förskottsutbetalning av arvoden	6
Administration av utbetalning av arvode	7
Digitalisering	9
Kontakt Linköping	11
Verksamhetsutveckling och administration	11
Arvoden och professionella ställföreträdare	13
Personal	15
Sammanfattning och slutsats	17

Bakgrund

Överförmyndarnämnden har fått i uppdrag av Kommunstyrelsen att ta fram en åtgärdsplan för att minska det underskottet nämnden prognostiserar för helåret 2025 och komma i ekonomisk balans 2026.

Åtgärdsplanen ska presenteras för kommunstyrelsen i samband med delårsrapport per sista augusti.

Överförmyndarnämndens underskott har uppkommit till följd av kostnader som inte varit kända av nämnden i samband med budgetprocessen inför 2025, utan som blivit kända först under första kvartalet 2025.

Kostnaderna var inte heller kända när planeringsförutsättningarna för 2026 redovisades i början av februari.

Nämnden har till följd av detta inte haft möjlighet att hantera de ökade kostnaderna i samband med budgetprocessen eller kunnat framföra behov av utökad budgetram..

De tillkomna kostnaderna avser medfinansiering av gemensam HR-verksamhet inom kommunen med 253 tkr samt medfinansiering Kontakt Linköping med 865 tkr.

Kostnaden för HR-verksamhet har tidigare fakturerats VSS, och inte omfördelats till nämnden, och kostnader för Kontakt Linköping har fördelats till andra nämnder i kommunen.

Enligt gällande ekonomistyrningsregler ska en åtgärdsplan redovisas vid en budgetavvikelse om 1 % av budgetramen och om avvikelsen är över 1 miljon kronor.

Överförmyndarnämndens prognos för helåret 2025 är vid delårsrapport mars 2025 ett underskott med 1,1 miljoner kronor, om inga åtgärder vidtas.

Genomlysning av verksamheten avser att ta fram en handlingsplan för att få en budget i balans 2025.

Då de uppkomna kostnaderna kommer att finnas kvar även under 2026 och kommande år behöver nämnden även hitta åtgärder för att ha en budget i balans även framåt.

Överförmyndarenheten genomförde genomlysningen under maj-juni 2025.

Inledning

Överförmyndarnämnden har under 2024 arbetat med att se över olika processer kopplat till administration samt det inre arbetet på enheten för att få bättre förutsättningar för att ha en effektiv och rättssäker verksamhet.

Överförmyndarnämnden har för 2024 haft nämnduppdrag att se över arvodet till ställföreträdare och hur de utbetalas. Utifrån detta beslutade nämnden i november 2024 avskaffa de förskottsutbetalningar av arvode till ställföreträdare från och med juli 2025. En hantering som kommunen haft sedan 2008.

Omställningen och det förändrade arbetssättet förväntas ge effekter på ekonomin under 2025 och framåt.

Överförmyndarnämnden har även i budgetarbetet inför 2025 tilldelats budgetuppdrag inom målområde Verksamhet där det framgår att *“Överförmyndarnämnden ska göra en översyn av riktlinjer för fastställande av arvode och ersättning till ställföreträdare med syfte att främja förutsägbarhet och rättssäkerhet. I uppdraget ingår att se över rekryteringen av ställföreträdare.”*

Avskaffa förskottsutbetalning av arvoden

Omställningen att upphöra med de månatliga förskottsutbetalningarna av grundarvode kommer medföra minskad administration för verksamheten på olika sätt.

En tydlig effekt är att resurser att frigöras i samband med att årsredovisningarna inkommer, eftersom registrering inte behöver ske manuellt och vid flera olika tidpunkter.

Det kommer dock inte att bli någon besparing för 2025 i och med att hantering av årsredovisningar sker under första kvartalet och redan hanterats 2025.

Eftersom Linköpings kommun varit ensamma i Sverige med att hantera arvoder i förskott har resurser, i form av tid, personal samt pengar, gått till att utveckla och underhålla denna del av verksamhetssystemet och tillhörande rutiner.

Under 2025 har de felaktigheter som uppstått i verksamhetssystemet hanterats så minimalt som möjligt och endast nödvändiga ändringar har genomförts. När omställningen genomförs vid halvårsskiftet kommer det att krävas manuell handpåläggning.

Det kommer därmed inte bli någon besparing för 2025, utan effekterna kommer att kunna ses först under 2026 och kommande år.

I och med att förskottsutbetalningarna upphör, och arvodet utbetalas i efterhand, kommer de kundförluster som idag uppstår när huvudman flyttar till annan kommun och/eller uppdraget upphör av andra skäl under året. Eftersom arvode idag utbetalas i förskott i Linköping och huvudman flyttar till annan kommun kan Linköping inte återkräva arvode från huvudmannen,

utan det är den nya kommunen som hanterar granskning och arvodering. Att Linköpings kommun får ett system som harmoniserar med övriga Sverige kommer att göra denna hantering mindre sårbar.

Effekterna av de förväntade minskade kundförlusterna kommer att märkas först under 2026.

Administration av utbetalning av arvode

När arvoderingen inte längre kommer att ske månadsvis genom förskottsutbetalning kommer volymen av lönespecifikationer minska och därmed även delfinansieringen till HR-staben.

För 2025 är den fakturerade kostnaden för överförmyndarnämnden 253 tkr där varje löneavi till ställföreträdare enligt kommunens fördelningsnyckel medför en kostnad med 66 kronor per löneavi.

Kostnaden för 2025 baseras på antal löneavier till ställföreträdare för 2024.

Eftersom 2024 var det år då flest löneavier skickades bör kostnaden för kommande år minska. Bedömningen är att nivå för 2026 är en minskning till hälften, eftersom förskottsutbetalningarna upphör i halvårsskiftet, och borde då blir runt 130 tkr baserat på nivå 2025.

Kommande år bedöms summan landa runt 50 - 70 tkr baserat på dagens antal ställföreträdare, byten och sluträkningar.

Detta skulle innebära en kostnadsminskning på sikt med ca 200 tkr.

Att kommunen administrerar utbetalning av arvoden är en gråzon i nuvarande regelverk. Enligt nuvarande lagstiftning ska ställföreträdare överföra medel från huvudmannen till sig själv först när arvodesbeslutet fattats av överförmyndaren. Huvudmannen ska sedan själv administrera arbetsgivaravgift och skatt.

Ett alternativ, för att spara in på administration och antalet löneavier, skulle kunna vara att helt upphöra med administrationen av utbetalning av arvoden för de huvudmän som själva ska stå för arvodeskostnader under 2025.

Effekterna skulle dock komma att märkas först under 2027 eftersom årets belopp grundar sig på utfall 2024 och kostnader för 2026 därmed grundar sig på utfall 2025 och som fortsatt är stora eftersom förskottsutbetalningarna upphör först i juli.

De kommuner som inte administrerar utbetalning av arvode har sett att granskning av årsräkningar tar längre tid då ställföreträdare inte alltid hanterar de förenklade arbetsgivardeklarationerna på rätt sätt.

Det finns även en risk i att de inte redovisar inkomsterna alls vilket i sin tur leder till svarta inkomster, d v s risk för välfärdsbrott.

Erfarenheten visar även att en del ställföreträdare med detta system inte får ut sitt arvode och att det blir svårt att hantera uppdraget i och med detta och medför risken för sammanbrott.

Administration och kostnader kan med andra ord öka om hanteringen tas bort, så detta är inget som överförmyndarenheten idag ser som en möjlig lösning.

Handläggare på enheten behöver då även administrera två olika system, ett där man hanterar utbetalning till ställföreträdare och ett där man inte gör det. Detta medför risk för missförstånd och två processer som ska uppdateras mm.

Den ekonomiska vinst som uppstår när ca hälften av fakturaunderlagen försvinner är lågt och bedöms inte bidra till en effektivare handläggning på helheten.

Noteras ska även att för de huvudmän som inte har betalningsutrymme ska kommunen fortsatt administrera utbetalningar till ställföreträdaren, så hanteringen kan aldrig upphöra helt. I dag betalar ca hälften av huvudmännen i Linköping sitt arvode själva. Detta kan dock variera över tid.

Den förstudie som genomfördes av överförmyndarenheten 2024, inför beslut att ta bort förskottsutbetalningarna, visar att ca hälften av Sveriges kommuner administrerar arvodesutbetalningar till ställföreträdare och sedan fakturerar huvudmännen.

Att kommunen administrerar utbetalningar är en process som många ställföreträdare uppskattar och förordar.

Den statliga utredningen, SOU 2021:36 den så kallade ställföreträdareutredningen, visar riktning mot att kommunerna ska kunna administrera arvoden till samtliga ställföreträdare. När denna utredning behandlas av regeringen skulle en initial avveckling av administreringen kunna leda till ökade kostnader både för att först avveckla och sätta igång administrationen igen.

I olika forum som enheten har med ställföreträdare framkommer att det skulle ses som negativ för många ställföreträdare att kommunen upphör med den administrativa hanteringen och kunna medföra att man hellre tar uppdrag i andra kommuner. Bedömningen är även att behovet av professionella ställföreträdare istället riskerar att öka och detta till en högre kostnad än de ideella ställföreträdare.

Minskande antal ideella ställföreträdare kan även leda till att kommunen behöver tillskriva Tingsrätten för att avslå ansökan om ställföreträdare. Vilket i sin tur kan leda till att den enskilde behöver mer insatser från socialtjänst, kriminalvård, öppen- och slutenvård mm. Samhällsekonomiskt kan det med andra ord bli en mycket dyrare hantering än att ha kvar den administrativa processen hos kommunen. Stora konsekvenser även för personer som drabbas, både den enskilda individen och dess nätverk.

Innan överförmyndarenheten kan tillskriva Tingsrätten om avslag behöver dock aktiviteter ske, däribland att kontakta flera möjliga ställföreträdare, annonsering, samverkan med grannkommuner mm ske, varför detta förutom att vara förödande för den enskilde kräver mer administration vilket medför att tänkt besparing istället medför ökade kostnader.

Digitalisering

Vid byte av verksamhetssystem, som skedde under 2023, fanns en förväntan att det skulle bidra till en minskad administration. Implementeringen har dock inte gått enligt plan, varför effekterna ännu inte kunnat hämtas hem. Arbetet fortsätter inom enheten.

Linköpings kommun är den enda kommunen som har använt sig av förskottsutbetalning av arvoden, vilket medfört behov av flera speciallösningar i verksamhetssystemet som i sin tur krävt utveckling av systemet, som endast Linköpings varit intresserade av.

Utmaningar kring bland annat utbetalning av ersättning som uppkommit under 2024 och 2025 visar på att det kvarstår områden som hade behövt utvecklas i systemet. I och med beslut att ta bort hanteringen av förskott har utvecklingen pausats och hanteras löpande med minsta möjliga handpåläggning i avvaktan på avveckling.

Beslutet att upphöra med special lösningarna kommer att innebära minskade kostnader för utveckling och underhåll av verksamhetssystemet samt att verksamhetssystemet kommer kunna användas mer effektivt.

Effekter kommer att ses löpande från hösten 2025 och framåt. Dock kan det komma att finnas kvardröjande utmaningar i samband med granskning 2026 till följd av nuvarande hantering, men efter detta bör det kunna fasas ut.

Överförmyndarnämnden har under flera år aktivt arbetat för att öka det digitala stödet till ställföreträdare, som ett led i att det mer attraktivt att vilja ha uppdrag i Linköping.

Överförmyndarnämnden har som mål 2025 att 20 % av redovisningarna från ställföreträdare ska inkomma via verksamhetssystemets digitala kanal under 2025, jämfört med knappt 5 % 2024. Av inkomna redovisningar i mars 2025 har i ca 20 % inkommit digitalt. En positiv utveckling som förhoppningsvis kvarstår under kommande år.

Verksamheten arbetar aktivt för att öka andelen digitala användare och har under första och andra kvartalet haft flera informationsträffar/utbildningar för att öka mängden som använder det digitala systemet för att på så sätt minska och förenkla administrationen.

Att attrahera ställföreträdare att använda den digitala plattformen kommer under 2025 och 2026 kräva olika former av aktiviteter för att få en ökad förståelse och trygghet. Det är inte troligt att få till en utveckling i rätt riktning utan en investering av insatser. Att införa besparingar på detta område skulle vara att driva utvecklingen åt fel håll och motverka ökad

grad av digitalisering. Utbildning och andra insatserna kräver främst personalresurser och kostnad för fika. Mervärdet är ställföreträdare som känner sig lugna i sina uppdrag och som sprider goodwill till potentiella nya ställföreträdare.

Vid jämförelse med andra kommuner framkommer att exempelvis Malmö får in 35 % av sina redovisningar digitalt.

Överförmyndarenheten har under senare år löpande sett över de digitala tjänster som finns bland annat genom kommunens e-tjänster och försöker implementera dem i den plattform som finns i det digitala stödsystemet för ställföreträdare, e-WärnaGo, istället, i syfte att minska kostnaderna.

Under första kvartalet har därför flera e-tjänster stängts ned på den publika webben, och lagts till i e-wärna, vilket medför minskade kostnader under 2025 som kvarstår kommande år.

Utvecklingen av plattformen kommer att behöva ske för att den ska uppfylla de krav som finns med tillgänglighet mm som finns som krav för kommunen. Detta arbete ingår i den utveckling som sker kopplat till kommunens övriga webbplatser.

Överförmyndarenheten samverkar även med övriga kommuner i länet som har samma verksamhetssystem så att de ställföreträdare som har uppdrag i fler kommuner ska kunna känna igen sig i systemet och enkelt kunna använda systemet oavsett kommun.

Överförmyndarenheten har under hösten, tillsammans med LK data, sett över det stöd som LK data ger till verksamheten. Den nya överenskommelsen som blivit klar under våren bedöms kunna medföra besparingar under 2025, jämfört med den budgeterade applikationsförvaltningen, med upp till 115 tkr.

Överförmyndarenheten har idag pappersakter som primärkälla. Delvis är det en följd av nuvarande lagstiftning som kräver fysisk hantering inom vissa processer.

Att verksamheten ska bli mer digital är ett av nämndens utvecklingsområden, samt att fler ställföreträdare nyttjar de digitala kanalerna är ett sätt att öka graden.

För att kunna bli mer digitala och skifta fokus från pappersakt till digital behöver dagens akter scannas in. Då det är stora volymer med många dokument, då det finns uppdrag som varit aktuella i flera årtionden, kommer det att kräva stora administrativa resurser inledningsvis, men kunna leda till minskade kostnader på sikt.

Då det idag saknas medel att starta detta utvecklingsarbete kvarstår behovet i verksamheten och arbetssätten kommer till stora delar att kvarstå på liknande sätt som tidigare.

Överförmyndarenheten ser en minskad administration på längre sikt vid ökad digitalisering, men som initialt kommer att kräva initiala investeringar, utbildning och implementering.

Kontakt Linköping

Av de ärenden som inkommer till Kontakt Linköping sticker överförmyndarfrågor ut och är den fjärde största andelen av de frågor som inkommer.

Kontakt Linköping har idag en lösningsgrad på 55 % av de frågor som rör överförmyndarnämndens område. Detta är en ökning av lösningsgrad från 35 % för två år sedan, men eftersom genomsnittet i kommunen är en lösningsgrad över 70 % så finns det mer att göra inom detta område.

Överförmyndarenheten har under våren därför inlett ett arbete tillsammans med verksamhetsutvecklare på avdelningen för att utveckla detta. Under sommaren kommer en ny uppdaterad version att läggas upp på kommunens publika hemsida. Även ökad information till samhällsvägledare samt uppdatering av material är delar som arbetas med. Implementering, utveckling och användningen av det digitala systemet e-WärnaGo för ställföreträdare skulle också kunna medföra färre frågor via Kontakt Linköping och en mer direkt hantering via den digitala kommunikationen som finns i systemet.

Eftersom överförmyndarnämnden tidigare inte har uppmärksammats på kostnaden för Kontakt Linköping har fokus inte varit på att utveckla denna funktion, vilket andra nämnder som varit medvetna om sina kostnader kunnat göra.

Både lösningsgraden av ärenden samt att aktivt arbeta för att minska behovet av att kontakta kommunen behöver hanteras. Bedömningen är att effekter av detta kommer att märkas tidigast under slutet av 2025 och kommande år.

Kostnaden för Kontakt Linköping baseras på statistikuttag ur systemet under våren föregående år. Detta innebär att kostnaden för 2026 kommer att bli 935 tkr, eftersom antalet ärenden under perioden ökat samt årlig uppräknings.

Kostnadsminskning kommer därmed inte att märkas i överförmyndarnämndens budget förrän 2027.

Verksamhetsutveckling och administration

Implementering av nytt verksamhetssystem har, som noterats tidigare, pågått under flera år. Utmaningen med att få de för Linköping specifika kraven på plats har lett till att fokus på efterlevnad av rutiner inte alltid kunnat prioriteras.

Målsättningen har varit att från och med 2025 koppla på den modul som möjliggör automatiska utskick av fakturor, som ett led i att minska den manuella administrationen och frigöra resurser. Första tertialen 2025 har detta inte varit möjligt till följd av felaktigheter i underlagen då de inte lagts in korrekt. Tjänsten har istället fått köpas av ekonomiservice, som hanterar dem manuellt, då resurser saknats i den egna verksamheten. Målsättningen är att få denna funktion att vara på plats till hösten 2025.

En sammantagen bedömning är att verksamheten behöver lägga mer tid och resurser på implementering för att nå önskade effekter med verksamhetsutvecklingen.

I samband med implementeringen av den nya modulen framkommer indikationer på att verksamheten i tidigare manuell hantering haft en del kundförluster när det gäller arvodesfakturer, som nu blivit synliga i processen med att digitalisera utskicken. Detta kommer i så fall att bidra till ökade intäkter, dock svårt att i nuläget bedöma i vilken volym.

När processen finns på plats och fungerar kommer den att spara in på administration och manuell hantering som idag är dubbelarbete och således inte effektiv handläggning.

Även tillsynsmyndigheten Länsstyrelsen återkopplar vid sin senaste inspektion kritik till verksamheten baserat på att rutiner inte efterlevs, så detta är ett arbete som behöver ske internt i verksamheten.

Linköpings kommun kommer under 2025 byta diariesystem. Eftersom W3D3 är word-baserat har alla medarbetare idag en licens för Microsoft som betalas varje månad. Detta är en kostnad som kommer kunna upphöra så snart det nya diariesystemet blir kompatibelt med Google.

Verksamhetssystemet Wärna Go är också word-baserat, men här har mallar gjorts om från word-format till html-format för att kunna spara in på den onödiga licensen som medarbetarna idag har.

Besparingen är dock inte i den storleksordningen att det kommer att få effekter på underskottet, men bidrar till en medvetenhet i verksamheten om att spara in där det går, vilket också är en viktig effekt.

Den statliga utredningen SOU 2021:36, den så kallade ställföreträdarutredningen, visar på att överförmyndarverksamheten vilar på en gammal lagstiftning där mycket behöver ske på papper och skickas med post och ofta rekommenderad brev istället för med digital post. Här är det stora kostnader som verksamheten inte kan råda över och där till exempel Länsstyrelsen i sin kritik påpekar att vid ett byte av ställföreträdare ska samtliga handlingar av vikt skickas till ny ställföreträdare i fysisk form och att denna ska ha tillgång till handlingarna i två månader. Detta är en tung administrativ process som kräver mycket personalresurs samt stora volymer av rekommenderad post, vilket i sig medför kostnader. Verksamheten har lyft olika alternativa lösningar till Länsstyrelsen vid inspektion, men får ändå kritik i årets tillsyn.

Den ålderdomliga lagstiftningen medför med andra ord kostnader som verksamheten idag inte äger rådighet över. Även andra samhällsaktörer, till exempel banker, kräver registerutdrag i fysisk form med underskrift vilket bidrar till hantering av fysisk post där digital egentligen skulle vara att föredra.

I december 2024 skedde, till följd av en manuell hantering, en dubbel utbetalning av arvoden till samtliga ställföreträdare som fick arvode denna månad. Denna manuella felhantering har medfört en ökad administration och minskad effektivitet i verksamheten som i sin tur påverkat kärnuppdraget. Överförmyndarenheten har fått viss ersättning från förvaltningen, men inte i nivå med den tid som fått läggas på fel saker.

Verksamheten ser ett behov av minskad manuell hantering och arbetar för att få en integration mellan verksamhetssystemen för att minska risken för att liknande händelser sker igen.

Händelsen visar dock på ett behov av att upprätta rutin för återbetalning av felaktiga arvodesutbetalningar, vilket inte är helt okomplicerat då det finns oklarheter utifrån att det är arvode och inte lön som utbetalas samt att man inte har något arbetsgivaransvar för ställföreträdare då de inte är anställda av kommunen. Det finns en risk i att felaktigt utbetalade ersättningar inte återbetalas, vilket medför en kundförlust som verksamheten inte behöver. Frågan hanteras just nu av kommunens juridik funktionen för en rättssäker och korrekt hantering framåt.

Arvoden och professionella ställföreträdare

Överförmyndarenheten har både ett nämnds- och budgetuppdrag att se över dagens arvodesnivåer till ställföreträdare, en första utredning som kommer vara klar till sommaren och redovisas till överförmyndarnämnden i juni 2025.

Av utredningen framkommer att vid jämförelse med både grannkommuner, andra jämförbara kommuner samt SKRs rekommendationer att Linköpings kommun har en något lägre nivå på sina arvoden. Detta kan vara en bidragande faktor som medför att det blir ännu svårare att rekrytera och bibehålla ställföreträdare.

Att minska nivåerna för arvode ses därför inte som möjligt varför en besparing inom detta område bedöms omöjlig.

Verksamheten är snarare i behov av att fler vill ha uppdrag, något som upplevelsen av rimliga arvoden skulle kunna bidra till. För att kunna möta de ideella ställföreträdarens förväntan borde verksamheten snarare höja ersättningen och/eller införa ett "startbidrag" likt det många andra kommuner har, men för att kunna genomföra detta krävs medel.

Huvudregeln är att de huvudmän som har möjlighet själva ska betala för sin ställföreträdare blir det en kostnadsökning i de fall huvudmannen saknar betalningsutrymme.

För överförmyndarnämndens del skulle ett införande av startbidrag i den omfattning som utredningen visar innebära en kostnadsökning för nämnden med 230 tkr.

Överförmyndarnämnden hade under 2023 kostnader för arvoden med 9,7 mnkr. Vid beräkning av en ökning av arvodesnivåer med 5 % skulle medföra en ökning med 3,2 mnkr

och en ökning om 10 % motsvarar 6,4 mnkr.

Om man utgår från det historiska utfallet, med dagens gällande riktlinjer och 2024 års prisbasbelopp, skulle det för de räkningar som nu hanterat medföra att arvodeskostnaderna blir ca 11 mnkr för 2024. En 5 procentig höjning baserat på denna nivå skulle generera en totalsumma om 14,6 mnkr.

Att inte ha ställföreträdare att tillhandahålla för de huvudmän som har bedömts ha behov kräver ökad administration i verksamheten samt en ansträngd arbetsmiljö bland medarbetare. Även om den uppenbara kostnadsökningen går att räkna på, är dessa sammantagna värden svåra att mäta. Men att byta ställföreträdare, att rekrytera personal och ökad administration är en verklig utmaning i sammanhanget. Här ställs faktiska kostnader mot mer svåråtgångade data.

Den prognostiserade demografiska utvecklingen är att målgruppen 80+ väntas öka med 35 % till 2032. Statistiken visar att ca 10 % av personer över 70 år, 20 % av de över 80 år och hela 50 % av de som är över 90 år har en demenssjukdom, vilket kan ses som en indikation om framtida behov av ställföreträdare.

Den förväntade ökningen av antalet uppdrag, framför allt i kombination med mer komplexa inslag, så som samsjuklighet och kriminalitet, bedöms även fortsatt medföra behov av utökade resurser för att kunna upprätthålla nämndens verksamhet och säkerställa en rättssäker handläggning.

Även här finns en osäkerhet i de underlag som går att ta fram i och med den lagändring som genomfördes 2017 med ändrad anhörigbehörighet och framtidsfullmakter.

Eftersom Sverige idag saknar register för när framtidsfullmakt både upprättas och tas i bruk är det svårt att veta hur stor del av det potentiellt ökande behovet som kommer hanteras av framtidsfullmakter och hur ökning av behov av god man kommer se ut.

En indikator kan dock vara att man inom domstolsväsendet ser att det är fler domar kring framtidsfullmakter, vilket kan indikera att fler framtidsfullmakter tas i bruk.

Noterbart är dock att vid en tvist eller oenighet kring framtidsfullmakter har överförmyndarenheten ett tillsynsansvar. Här har det idag inkommit få ärenden, men en effekt av ökande antal framtidsfullmakter kan bli en ökad tillsynsverksamhet hos överförmyndaren. I nuläget finns dock inga mätbara konsekvenser.

Om överförmyndarenheten inte kan attrahera ideella ställföreträdare, eller tillse att mindre ingripande åtgärder kan sättas in, kommer kostnaderna för professionella ställföreträdare, som redan nu tilldelas fler uppdrag, att öka.

Nuvarande budget är baserad på ideella uppdrag och deras arvoden, inte de ersättningar som professionella ställföreträdare kräver.

Överförmyndarnämnden har idag ett verksamhetsuppdrag till Socialförvaltningen, Förvaltarenheten, för att hålla kostnaderna för professionella ställföreträdare ner. Kostnaden

för detta uppdrag är 1 800 mnkr i 2024 års prisnivå. Enligt överenskommelsen ska riktvärdet på antal uppdrag vara 40 - 60.

Ett uppdrag hos Förvaltarenheten kostar nämnden i genomsnitt 3 000 kr i månaden vid ett värde om 50 uppdrag per månad. Detta kan jämföras med grundarvodet som idag understiger 1 000 kr per månad. Uppdragen hos Förvaltarenheten är dock i regel av en mer utmanande karaktär och går därmed inte att jämföra med grundarvode för en ideell ställföreträdare. Uppdragens art är i regel nivå 2-4.

Ett möjligt alternativ, för att kunna minska kostnaderna, är att avsluta verksamhetsuppdraget, som har 6 månaders uppsägning. Men det skulle bli en mycket liten besparing under 2025. Den tydliga kostnadsminskningen skulle infalla först från 2026.

Bedömning är dock att om behov av ställföreträdare inte kan verkställas genom varken ideella eller professionella aktörer skulle det innebära en ökad samhällskostnad eftersom avslag högst troligen innebär ökat tryck på socialtjänst, kriminalvård och öppen- och slutenvård, då många med behov av god man/förvaltare får avslag och istället behöver annan hjälp av samhället.

Som noterat innan kräver hantering med att tillskriva Tingsrätten om avslag en ökad administration, så förutom att det innebär men och utmaningar för den enskilde blir det även en ökad administration i verksamheten.

Under 2024 kunde Förvaltarenheten inte genomföra sitt uppdrag under en period, detta medförde en kraftigt ökad administration i verksamheten och en fördyring av kostnader hos privat professionella ställföreträdare.

Om det inte finns en kommunal Förvaltarenheten ökar därmed risken att fler uppdrag läggs till privat professionella aktörer till en högre kostnad, och då skulle den initiala besparingen bli en fördyrad aktivitet i slutänden.

Bedömningen är snarare att Förvaltarenheten borde utökas för att kunna möta framtida behov.

Det finns dock inga lagkrav på att kommuner behöver ha förvaltarenheter eller nyttja professionella ställföreträdare. Detta har uppkommit som ett led i att kunna ombesörja behov som uppstår när det saknas ideella krafter som är redo att gå in i uppdrag.

Detta möjliggör beslut om att låta det upphöra, men är inget som överförmyndarenheten förordar.

Personal

I samband med att årsräkningarna inom för 2024 genomfördes en justering av rutiner för att få en ökad effektivitet och minskad stress i arbetsgruppen. Men att förändra arbetssätt tar tid och effekterna kommer inte att kunna ses förrän tidigast 2026. Tanken bakom omställningen

var att få en tydlig överblick över antalet inkomna redovisningar, kunna följa JOs rekommendationer gällande tidsgränser för handläggning, snabbt kunna begära kompletteringar samt hantera förskottsutbetalningar. Extra personal togs in för att avlasta i medarbetargruppen.

I denna hantering återfinns även svårigheter med att primärakten är pappersakten och lokalernas utformning som påverkar möjligheten till effektiv lagring av akter.

Finansiering av den extra personalen har skett genom glapp vid rekrytering och tjänstledigheter. Målsättningen har varit att ha en verksamhet i balans, och för att kunna hantera kärnverksamheten inom rimlig tid.

Vid kommande arbetstopp behöver kanske andra ställningstaganden göras kopplat till "medel före mål". Men för att klara kärnuppdraget bedömdes det nödvändigt.

Överförmyndarenheten har under senare år haft en rörlighet bland personalen som påverkat produktiviteten på ett negativt sätt. Många nya i verksamheten medför att vana handläggare lägger ökad tid på handledning istället för kärnverksamhet.

Under 2023 och 2024 har verksamheten inte levt upp till de krav som satts upp av JO. Överförmyndarverksamheten får därför vid inspektionen av Länsstyrelsen kritik för att verksamheten under 2024 haft för långa handläggningstid vid granskning av årsredovisningar för 2023.

Enligt JO beslut ska granskningen inledas inom 5 månader och avslutas inom 7 månader. För årsredovisningar som avser 2023 (och som granskas under 2024) har granskning överstigit 12 månader. Samma utfall fanns tidigare år.

Alternativet att ta bort tjänster för att nå en budget i balans bedöms därmed inte vara någon lösning eftersom färre medarbetare skulle medföra att handläggningstid snarare förlängs.

På överförmyndarenheten arbetar idag 16 personer. Under sommaren kommer en person att gå i pension, ersättningsrekryteringen är redan klar. Ytterligare en medarbetare kommer att sluta efter sommaren. Rekrytering pågår.

Tjänster inom till exempel ekonomi och löneadministration tjänsteköps inom förvaltningen.

Att inte ersättningsrekrytera i samband med nästa vakans skulle kunna vara ett sätt att minska kostnaderna i verksamheten. Men med tanke på den omsättning som varit i verksamheten skulle det medföra en utmaning på olika plan, inte bara minskad effektivitet utan även högst troligt en ökad grad av stress och fler som avslutar sina anställningar.

Verksamheten är behov av arbetsro för att kunna få en effektiv och rättssäker handläggning. Ställningstagande till detta behöver ske vid varje ny rekrytering, men i nuläget bedöms det inte bidra till en gynnsam utveckling på sikt.

Sammanfattning och slutsats

Överförmyndarenheten strävar aktivt efter att ha en effektiv och resurseffektiv verksamhet för att kommunens medel ska hanteras på rätt sätt.

Inom verksamheten pågår flera utvecklingsarbeten, där den enskilt största är kopplad till att förskottsutbetalningarna upphör från och med juli. Effekterna av denna omställning kommer att märkas kommande år på olika sätt och bidra till en ökad rättssäkerhet och en minskad administration.

Precis som många andra överförmyndarverksamheter i landet väntar Linköping på att regeringen omhändertar de förändringar som föreslås i SOU 2021:36. Innan detta sker kommer verksamheten att präglas av en gammal lagstiftning som kräver administration som inte är varken tidsenlig eller effektiv, och som till viss del snarare motverkar digitalisering än stöttar den. SKR med flera driver frågan, men ännu finns inga svar om varför det dröjer eller nya besked kan tänkas komma.

Tills dessa att förändring inom området sker behöver nuvarande system kvarstå, och de effekter av digitalisering som finns kan inte hämtas hem.

De två största posterna i Överförmyndarnämndens budget är kostnader för arvoden samt personalkostnader, men även ersättningen till Förvaltarenheten är en stor post i budgeten. Att göra besparingar inom dessa områden bedömer överförmyndarenheten som olämpligt och inget som verksamheten kan stå bakom i ett långsiktigt perspektiv.

Överförmyndarnämndens budget var redan vid ingången av 2025 slimmad och det finns få möjligheter att under året kunna hantera plötsligt uppkomna situationer, vilket sammanbrottet på Förvaltarenheten 2024 visar då hanteringen av detta blev en kostnad som inte rymdes inom nämndens budget.

Överförmyndarnämnden har för 2025 fått en ökad budgetram. En stor del av detta utrymme har använts till finansiering av Förvaltarenheten, då behovet av professionella ställföreträdare är ökande och medför kostnader för att ha en stabil verksamhet.

Överförmyndarenhetens sammantagna bedömning är att de besparingar som kan och kommer att genomföras under 2025 inte kommer att möta det underskott som uppstått till följd av de nya kostnader som tillkommit.

Inte heller kommer effekterna av kommande verksamhetsutveckling att bli så stora att nämnden kommer kunna hantera dem under kommande år inom befintlig budgetram.

Verksamhetens bedömning är snarare att det finns behov av satsningar, inom framför allt digitalisering och höjning av arvodesnivåer till ställföreträdare, för att kunna ha en verksamhet som håller över tid och som gör att ställföreträdare vill vara kvar i Linköping och fortsätta sitt viktiga arbete för kommunens medborgare.